

Městský úřad Nový Bydžov

Odbor výstavby a životního prostředí

Královéhradecký kraj
Odbor organizační a právní
Pivovarské náměstí č.p.1245
50003 Hradec Králové 3

VÁŠ DOPIS ZN.: KUKHK-KUKHK-20334/MJ/2017
ZE DNE: 15.06.2017
ČÍSLO JEDNACÍ/SZ: V/13621/2017/Jor/2564/2017

Datum
24.08.2017

Oprávněná úřední osoba
Sylva Jorová

E-mail
jorova@novybydzov.cz

Telefon
495 703 955

ROZHODNUTÍ

Městský úřad v Novém Bydžově, odbor výstavby a životního prostředí, jako věcně a místně příslušný prvoinstanční orgán státní památkové péče podle § 29 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, a ve znění § 17 Vyhlášky Ministerstva vnitra ČR č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, projednal na základě písemné žádosti ze dne 15.6.2017, kterou podal Královéhradecký kraj, IČ 70889546, Pivovarské náměstí č.p.1245, 50003 Hradec Králové 3, obnovu kulturní památky zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek pod číslem rejstříku 14882/6-672.

obec
část obce
katastrální území
parcelní číslo
ulice
číslo popisné
název nemovitosti
rejstříkové číslo památky

Nový Bydžov
Nový Bydžov
Nový Bydžov
p.p.č.772

vojenský hřbitov z války 1866
14882/6-672

Po písemném vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Jaroměři - Josefově ze dne 11.7.2017 pod zn. NPÚ-362/49703/2017 (MgA.Bc. Táňa Šlězová), vydává Městský úřad Nový Bydžov, oddělení státní památkové péče (dále jen "správní orgán"), podle ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o státní památkové péči") toto

z á v a z n é s t a n o v í s k o :

Obnova uvedeně kulturní památky spočívá dle podané žádosti v:

Restaurátorské opravě dle předloženého návrhu v rozsahu:

- a) oprava kamenných prvků pomníků vojenského hřbitova**
- b) oprava kovových prvků – nová kovová lucerna centrálního pomníku**
- c) oplocení vojenského hřbitova**

Součástí žádosti byl písemný materiál „Restaurátorský záměr opravy vojenského hřbitova z války roku 1866 v Novém Bydžově“, vypracovaný v Mladé Boleslavi dne 14. 5. 2017 akad. soch. Petrem Dufkem, a dále písemný materiál „Restaurátorský záměr; Oplocení a centrální monumentální kříž č. 466 na Vojenském hřbitově z prusko-rakouské války č. 1866 v Novém Bydžově“, vypracovaný v Lípě dne 14. 5. 2017 Dis. Lucií Štefankovou, a dále Příloha č. 1 „Vojenský hřbitov 1866, Nový Bydžov – restaurátorská oprava na pozemku p.č.772 v k.ú. a obci Nový Bydžov“, nedatován, bez autorství.

Restaurátorská obnova v následujícím rozsahu:

a) oprava kamenných prvků pomníků vojenského hřbitova v Novém Bydžově, zejména:

- odstranění biomasy, exhalátů a minerálních solí z kamenných prvků
- odstranění nesoudržných vrstev kamene, lokální zpevnění
- doplnění hmoty minerálními tmely
- lokální lazurací a retuše doplněné hmoty
- hydrofobizace kamenných prvků
- biocidní ošetření kamene
- obnova textů
- výroba 2ks mramorových desek centrálního pomníku ev. č. 466
 - nápisní deska v přední části pomníku je poškozená, nápisní deska v zadní části pomníku se nedochovala, je z ní malý stěp a neexistuje žádná dokumentace. Pomník navrhl W. Weinzettel, financoval továrník J. V. Friedlander. Osadit by se měla mramorová deska bez textu, pokud se později podaří dohledat dedikační text, může se dodělat.
- demontáž a montáž kamenných stupňů centrálního pomníku ev. č. 466

b) oprava kovových prvků:

- výroba nové kovové lucerny centrálního pomníku ev. č. 466
- pokud nebude dohledána fotografie původní lucerny, bude vypracován kresebný návrh a konzultován s pracovníky NPÚ

c) oplocení vojenského hřbitova:

- cihlové oplocení hřbitova – celkové očištění, oprava spár, celková hydrofobizace
- pískovcové lavičky – 2ks – očištění, hydrofobizace
- kovové oplocení hřbitova – ukotvení uvolněného plotového dílu, vyrovnaní branky, odstranění lokální rzi a nečistot, doplnění chybějících částí, celkový nátěr

Koncepce restaurátorského záměru kamenných prvků, oplocení:

- chemické očištění kamenných částí od usazených nečistot, mechů a zčernalých depozitů
- chemické očištění cihlového oplocení od usazených nečistot, mechů, zčernalých depozitů
- odstranění nesoudržných vrstev kamene
- doplnění chybějících částí minerálními tmely
- lokální lazurní barevná retuš
- obnova textu
- demontáž centrálního pomníku a osazení zpět na betonový základ
- oprava spár cihlového zdiva
- celková hydrofobizace, zpevnění a biocidní ošetření

Obnova kovových prvků:

Restaurátorské práce budou provedeny na místě. Nejprve bude znovu ukotven uvolněný plotový díl. Levé křídlo branky bude vyrovnáno. Celé oplocení bude mechanicky očištěno od hrubých nečistot a poté se provede oživení povrchového nátěru jednou vrstvou černé grafitové barvy (druh povrchového nátěru bude vybrán po konzultaci s pracovníky NPÚ). U pomníku č. 466 chybí lucerna. Při její výrobě by měly být použity tradiční kovářské postupy a tvarosloví by mělo odpovídat době vzniku pomníku. Pokud nebude nalezena fotografie původní lucerny, bude vypracován kresebný návrh a konzultován s pracovníky NPÚ.

Podle § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, orgán věc posoudil takto:

Obnova je přípustná při splnění těchto podmínek:

- 1. Konkrétní metody čištění kamene budou voleny na základě zkoušek dle charakteru povrchů s minimalizací rizika poškození původního povrchu: pomocí vodní páry (vodní pára – kombinace naměkčení nečistot a mechanického čištění) nebo buničinovými zábaly s vodou, lokální dočištění skalpely, mikrodílatky, mikropískováním měkkým abrazivem vhodným k typu využitě horniny a druhu krusty. K lokálnímu dočištění bude užito chemického procesu pomocí buničinových obkladů s hydrogenuhlíčitanem amonným (sádrovcové krusty), hydrogenfluoridem amonným (silikátový film) s vhodnou koncentrací k typu horniny a krusty. V případě nedostatečného výsledku čištění budou odzkoušeny průmyslově vyráběné čisticí pasty určené k restaurování. Konkretizace způsobu a definitivní míra čištění (zkoušky čištění) bude nejpozději po základním očištění od volných nečistot konzultována se zástupci státní památkové péče (NPÚ, ÚOP v Josefově, MÚ Nový Bydžov) na svolaném kontrolním dni. Proces čištění a snímání druhotných nevhodných doplňků bude realizován po prekonsolidaci kamenného materiálu.**
- 2. Odstraněny budou všechny dožilé plastické, rekonstrukční a opravné tmely a doplňky, které vykazují nepřiměřenou a rozdílnou barevnost, odlišnou nasákavost a tvrdost vůči originálnímu kamennému materiálu pomníků.**
- 3. Historické kovové kramle a další spojiný na pomnících vykazující pouze povrchovou korozi (kvalitní uhlíkatá ocel) budou ošetřeny na místě, případně šetrně vyjmuty a antikorozně ošetřeny (šetrné mechanické sejmutí korozních produktů, aplikace inhibitoru koroze či pasivace). Finální povrchová úprava bude v matné grafitové černi. Silně poškozené či chybějící kramle budou nahrazeny novými, vyhotovenými jako ruční kovářská práce (zpracování v ohni, nikoli ohýbání za studena) z oceli, případně z nerezové oceli (u nepohledových prvků).**
- 4. Zachované fragmenty historických polychromií na pomnících budou na dílech ponechány a konzervačně zajištěny.**
- 5. Plastické retuše a doplňky na památce budou zajišťovacího charakteru, bude respektován typ užitého tvarosloví. Plastické retuše a doplňky budou prováděny materiály na minerální bázi vyznačující se stabilitou, nízkým obsahem solí a nižší tvrdostí než originální kamenný materiál. Vlastnosti materiálu budou dále upravovány železitými pigmenty stálými v alkalickém prostředí (probarvení ve hmotě). Spárovací směs bude zhotovena jako vápenná s maximální příměsí bílého cementu do 10% celkového obsahu.**
- 6. Lokální barevné retuše budou provedeny stálými železitými pigmenty. Retušování budou výhradně nové doplňky a ostré kontrastní a přechodové plochy světlých a tmavých partií.**
- 7. Závěrečná hydrofobizace bude provedena prostředky na bázi organokřemičitanů, pouze jako lokální, na exponovaných, především horizontálních plochách. Soklové partie do výšky 30 cm nebudou hydrofobizovány vůbec. Po aplikaci a proschnutí nezmění hydrofobizace přirozenou barevnost kamenného materiálu.**
- 8. Provedení nového základu pod Centrální kříž (ev. č. 466) bude dospecifikováno na vstupním kontrolním dni, případně po demontáži pomníku. Bude-li základ budován do nezámrazné hloubky, bude kopírovat půdorys památky, s horní hydroizolační vrstvou proti vztlínání vlhkosti, a bude v okolí zasypán, přihrábnut zeminou, která se zatrávní. Betonový základ nebude vystupovat nad terén a nijak se vizuálně z blízkých ani vzdálených pohledů uplatňovat.**
- 9. Čelní mramorová nápisová deska Centrálního kříže (ev. č. 466) nebude nahrazována za repliku. Bude provedeno restaurování desky originální. Zadní mramorová deska (její torzo) bude nahrazena novou pouze v případě, že se podaří dohledat její původní podobu a obsah nápisu. V opačném případě zůstane zachován a zakonzervován fragment desky originální.**

10. Pro doplnění lucerny na Centrální kříž (ev. č. 466) bude dohledávána historická dokumentace zachycující její podobu. V případě, že se nepodaří dohledat žádné zobrazení lucerny, bude vypracován návrh historizující lucerny, podle dobových analogií. Na tomto základě bude vypracován nový záměr obnovy (repliky) lucerny. V tomto záměru bude vytvořen grafický/kresebný návrh ve zmenšeném měřítku s kótováním, včetně charakterizování materiálového a technického provedení repliky, rovněž s definováním materiálu zhotovení a provedení povrchových úprav. Tento podklad bude následně posouzen v rámci nového správního řízení.
11. V rámci restaurování pomníků bude provedena výměna nevhodných plastových krytek či chybějících krytek spojovacích šroubů, na nápisových deskách. Nahrazeny budou krytkami kovovými, obdobnými lokálně dochovaným krytkám původním.
12. Zahájení restaurátorských prací bude minimálně s týdenním předstihem oznámeno NPÚ, ÚOP v Josefově, který bude zván rovněž na kontrolní dny svolávané v průběhu realizace. Počáteční kontrolní den bude svolán k zahájení prací.
13. Jedno pare závěrečné restaurátorské zprávy, včetně digitální verze na nosiči DVD nebo CD, bude předáno NPÚ a MÚ Nový Bydžov, SPP k archivaci nejpozději třicet dní od ukončení restaurátorských prací. Součástí závěrečné restaurátorské zprávy bude i podrobná grafická dokumentace stavu originálu (zákres a rozdělení mladších a starších restaurátorských doplňků, lokalizování prasklin a mechanických poškození, zákres povrchové korozní ztráty originální hmoty, kamenických doplňků, povrchových úprav a krust). Přiložená fotodokumentace bude zhotovena na fotografický papír, jednotlivé fotografie budou o rozměrech alespoň 10 x 15 cm.

O D Ů V O D N Ě N Í

Správní orgán jako věcně a místně příslušný prvoinstanční orgán státní památkové péče obdržel dne 15.6.2017 písemnou žádost o vydání závazného stanoviska orgánu státní památkové péče k výše uvedenému restaurování vojenského hřbitova z války 1866. Tímto dnem bylo v souladu s § 44 odst. 1 správního řádu zahájeno správní řízení o podané žádosti, což bylo účastníkům řízení oznámeno přípisem č.j. V/14007/2017/Jor/2564/2017 ze dne 21.6.2017. Za přiměřeného užití § 38 odst. 1 správního řádu bylo žadatelům umožněno nahlédnout do spisového materiálu a uplatnit své připomínky a náměty.

V souladu s ustanovením § 14 odst. 6 zákona o státní památkové péči byla doručená žádost postoupena k vydání písemného vyjádření Národnímu památkovému ústavu, územnímu odbornému pracovišti v Jaroměři - Josefově, které je nezbytným podkladem pro vydání závazného stanoviska. Toto písemné vyjádření bylo vydáno dne 11.7.2017 pod zn. NPÚ-362/49703/2017 (MgA.Bc. Táňa Šlězová) a správnímu orgánu doručeno dne 12.7.2017. Toto písemné vyjádření obsahuje doporučení, při jejichž respektování by nemělo dojít k narušení zájmů státní památkové péče.

Po obdržení písemného vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracovišti v Jaroměři – Josefově správní orgán přípisem V/15645/2017/Jor/2564/2017 ze dne 17.7.2017 účastníkům řízení sdělil, že v řízení byly shromážděny potřebné podklady pro vydání rozhodnutí a podle § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „správní řád“, mají možnost před vydáním rozhodnutí vyjádřit se k jeho podkladům i ke způsobu jeho zjištění, popřípadě navrhnout jejich doplnění.

Dne 21.7.2017 požádal telefonicky Ing. Miloslav Roman, zástupce vlastníka, o zaslání kopie vyjádření NPÚ ÚOP Josefov prostřednictvím e-mailu, aby mohli posoudit, zda budou uplatňovat k danému vyjádření připomínky. Dne 25.7.2017 obdržel správní orgán žádost o prodloužení termínu na vyjádření k podkladům do 15.8.2017. Této žádosti bylo přiděleno č.j. V/16180/2017.

Dne 14.8.2017 obdržel správní orgán sdělení prostřednictvím e-mailu, že k vydání závazného stanoviska nemá vlastník žádné připomínky.

Vojenský hřbitov v Novém Bydžově je cenným historickým a uměleckořemeslným dokladem pruskorakouských válek roku 1866 ve zdejší lokalitě (obci), který vznikl záhy po válečném konfliktu.

Vojenský hřbitov v Novém Bydžově je situován na SZ okraji města mezi poli a pozemkem nemocnice. Tento hřbitov vznikl v místech hromadného hrobu rakouských, saských a pruských vojáků, kteří zemřeli za války r. 1866 na následky zranění a cholery ve staré nemocnici v Novém Bydžově. První pomníky byly zhotoveny již záhy po válce. Dále bylo místo upravováno zejména v roce 1902, kdy získalo téměř dnešní podobu, včetně několika nových pomníků.

Jedná se o poměrně malý hřbitov vymezený obdélným zděným oplocením, do kterého se vstupuje vstupní dvoukřídlou bránou z jižní strany. Oplocení tvoří zděný sokl a pilíře z cihel, kryté jednoduchými pískovcovými bloky. Mezi pilíři jsou kovové plotové dílce, kované, s pletivovou výplní a zdobeným pásem s hroty na horním ukončení. Kovářsky jsou zpracována také vstupní dvoukřídlá vrata s pletivovou výplní, kovaným rostlinným ornamentem po stranách, nahoře je nad bránou pevný poutec, ze kterého je vztyčený kříž, kolem něhož se vine ve volutovém oblouku rostlinný ornament. Na ploše hřbitova se nachází celkem 6 kamenných pomníků a náhrobníků. Soubor pomníků odkazuje na padlé v prusko-rakouské válce roku 1866, a to z obou konfliktních stran. Kamenné pomníky jsou dokladem dobové funerální uměleckořemeslné produkce.

Na centrální ose hřbitova se při severní straně nachází Centrální kříž (pomník ev. č. 466). Jedná se o jednodušší pískovcový krucifix, který stojí na hranolovém podstavci s masivní profilovanou římsou a trnožem, postaveném na základ o dvou kamenných stupních. Na čelní straně podstavce se nachází reliéfní nápis „*ECO SUM/ RESURRECTIO / ET / VITA*“, nad nímž bývala umístěná litinová rozeta s úchytem pravděpodobně pro lucernu. Na spodní etáži podstavce jsou z čelní a zadní strany osazeny dvě mramorové desky s nápisy. V čele je nápis s datováním „*ANNO / MCMII*“, deska na zadní straně je dochovaná pouze ve fragmentu, s torzem německého nápisu. Na kříži je kamenný Kristus, nad ním na horním břevně visí cedulka s nápisem INRI. Autor centrálního kříže je známý, podle dochované signatury na boku pomníku – V. Bydžovský.

V samém centru hřbitova stojí Monumentální trojboký obelisk – Pomník 23 saských a 29 rakouských vojáků (pomník ev. č. 461). Jedná se opět o pískovcový pomník, na třikrát odstupněném soklu stojí hranolový podstavec nesoucí vysoký trojboký pylon s křížem na vrcholu. Na dvou stranách pylonu jsou nápisy pod sebou řazených jmen vojáků, na straně třetí je pod křížem vysekán dvojjazyčný nápis se zbytky zlatení „*Zde odpočívajícím v bitvě dne 3. července 1866 u Hradce raněným, c. k. rakouským a K. saským vojákům. Den hierruhenden in der Schlachtvom 3. Juli 1866 beiKoniggratz ver Wundeten k. k. osterreichischenund k. sachsischenKriegern.*“ Pod tímto nápisem je na straně obelisku reliéfní vojenský symbol s pistolí, šavlemi a helmici v rostlinném ověnění. Na hranolovém podstavci na straně k městu je reliéfní deska s rytým, původně zlateným nápisem „*Spole c. k. vojenských veteránů / s občany města i okresu / Novobydžovského. Der...k MilitarVeter...menWerein / mit den Einwohnern der Stadtund / des BezirkesNeuBydschow.*“ Po stranách podstavce se nacházejí 3 kamenné reliéfní vojenské znaky.

Ve zbylých čtyřech rozích se nacházejí 4 menší pomníky. Pomník vojáků novobydžovských – pyramida s křížem (pomník ev. č. 464) je pískovcový pyramidální pomník na nízkém deskovém soklu s okosenou horní hranou. Na vrcholu pyramidy stojí kamenný kříž ozdobený šátkem a palmovou ratolestí s růžemi. Pyramidální podstavec zdobí mramorová deska s dvojjazyčným nápisem „*Čestné paměti / všech z obvodu / města a okresu / Nového Bydžova v r. 1866 / padlých vojáků. DasEhrenden / Andenken / alleraus dem Bereiche / der Stadtund des Bezirkes / Neubydzow / stammendenimJahre / 1866 / gefallenKrieger.*“

V dalším rohu se nachází Pomník 25 ruských vojáků (pomník ev. č. 462), jednoduchý pískovcový pyramidální pomník na nízkém soklu, s neznámým nezachovalým prvkem ve vrcholu. V jeho čele stojí sekaný nápis „*Hierruhen in Gott / 25 preussischeSoldaten / Christusspricht / Ich bin dieAuferstehung / undLeben.*“

Dalším pomníkem je Pomník prap. Lorence Lhotty (pomník ev. č. 463). Jedná se o jednoduchý pískovcový pomník, kdy na odstupněném hranolovém soklu je vztyčena silná pískovcová deska, vzhůru se mírně zužující, s nízkým sedlovým zakončením. Na její čelní straně je vysekán kříž, pod ním lichoběžná broušená deska z mramoru s nápisem „PAMÁTKY / zdejšího rodáka / LORENCE LHOTTY/ poručíka pěšího pluku č. 18 / padlého v bitvě u Jičina 29. 6. 1866“.

Posledním je Pomník Jindřicha Viléma Friedlandera (pomník ev. č. 465). Jedná se o pískovcový pomník ve tvaru edikuly na nízkém soklu, završený uprostřed půlkruhově vydutou profilovanou římsou s plochou mušlovou výplní. Na čelní straně je hluboký obdélný výklenek, v němž je osazena deska z černého mramoru, svisle rozdělena na české a německé nápisové pole s nápisy „K uctění památky/ pana / Jindřicha Viléma / FRIEDLAENDRA / velkopřemyslníka / rytíře řádu císaře ú Františka Josefa a t. d. / věnoval v roce 1902 / místní spolek pro / udržování pomníků / padlých vojáků z roku 1866 v / Novém Bydžově“. A tentýž nápis v němčině. Pod touto deskou je v lici osazena ještě menší deska, opět s dvojjazyčným děleným textem „Ve Vídni / dne 30. dubna 1897.“

Současný stav vojenského hřbitova je relativně dobrý. Jeho poslední celková obnova proběhla v roce 2004-2005, kdy došlo jak k obnově oplocení, tak k restaurování všech pomníků a úpravě okolí.

Zděné oplocení je v relativně slušném stavu. Minimálně se ve zdivu projevují praskliny probíhající přes spárování, lokálně je povrchově rozrušená nějaká cihla. Celkově se jedná především o povrchové znečištění jak zdiva, tak krycích kamenných desek, které jsou na exponované straně pokryté mikrovegetací. V současnosti se pod zdivem vizuálně uplatňuje vyšší betonový základ včetně přečnívající hydroizolační lepenky, která probíhá po celém obvodu spodní partie zdiva, což je z hlediska estetického poměrně nevhodné. Kovové plotové dílce a vstupní brána jsou rovněž v relativně dobrém stavu. Korozní napadení se nevyskytuje, oplocení bylo při minulé obnově celkově pozinkováno. Pouze v některých místech je současný šedavý nátěr oprýskaný a objevuje se lokální koroze. Levé křídlo vstupní brány je mírně pokleslé, na SZ straně jsou kotvy jednoho plotového dílce vytržené z cihlového sloupku.

Pískovcové pomníky jsou v obecně dobrém stavu, s lokálními poškozeními jednotlivých z nich. Celkově se jedná především o povrchové znečištění kamene depozitem, mikrovegetací, případně ztmavými povrchovými filmy s vázanými nečistotami. Místy je povrch kamene zvětřený a narušený korozí, se sníženou pevností. Na pomnících je množství starých tmelů, které již změnilo barevnost a nyní se příliš pohledově uplatňují. Na některých pomnících již není výrazné písmo nápisů, místy evidujeme drobná mechanická poškození a defekty kamene. Největší poškození je na Centrálním kříži, kde došlo k posunu a propadu spodní schodišťové podesty pod podstavcem. Schody jsou vyvrácené, kramle, které je spojují, se vytrhávají. Jinak pomník stojí v rovině a není evidentní žádné nebezpečné naklonění. Problém způsobuje zřejmě špatné základové podloží. Na tomto pomníku je dále poškozená čelní mramorová deska s nápisem formou rozpraskání desky a chybějící částí plochy, doplněné nevhodným tmelem. Zadní deska je zachována pouze ve fragmentu, její celková podoba není známa. Dále na čele podstavce byla v minulosti vyjmuta litinová kotva pro lucernu, ani lucerna nebyla dochována. Nyní je otvor po kotvě zatmelen. Ve srážkových stínech jsou na pomníku lokálně vytvořené povrchové krusty. V čelní ploše je v nápisu silně zčernalý povrch kamene, pravděpodobně vzniklý od bývalé litinové kotvy. Na centrálním Monumentálním trojbokém obelisku je výrazně poškozen povrchovou korozí nápis na podstavci. Na reliéfu pylonu se nacházejí fragmenty původní barevné polychromie tohoto prvku. Jinak i ostatní nápisy na pylonu jsou mírně degradované a vyžadují obnovit. Na pomnících č. 464 a 465 jsou poměrně viditelné starší tmely. Na těchto pomnících došlo při minulé obnově k nahrazení některých kamenných nápisových desek kopiemi, kvůli destruovanému stavu originálů. Dnes je evidentní nevhodné provedení zejména osazení těchto desek, kdy byly spárovány silikonovou hmotou a připevněny na spojovací šrouby pomocí plastových terčků krytých plastovou krytkou. Dnes několik těchto plastových krytek chybí, nebo jsou dochovány jen zrezlé šrouby. Rovněž spárování umělým materiálem je dnes dožilé, jsou evidentní stopy tohoto materiálu na okolním kameni desky. Pískovcové lavičky zmíněné v záměru obnovy se na hřbitově nenachází.

Novobydžovský vojenský hřbitov války 1866 představuje z památkového hlediska významný doklad historického sepulkrálního areálu, prohlášeného za kulturní památku, přičemž soubor pomníků v jeho areálu představuje doklad uměleckořemeslné kamenosochařské práce; proto je při jeho obnově nutné postupovat dle platné legislativy. Dnešní jeho částečně neuspokojivý stav je nutno považovat za výsledek negativních vlivů okolního prostředí a delší absence odborné údržby či obnovy.

K podmínce č. 1 – Podmínka je stanovena z nutnosti provedení odborných restaurátorských prací za užití takových materiálů, které mají pozitivní vliv na kamenný materiál, dobře odolávají povětrnostním a teplotním výkyvům, stejně jako slunečnímu záření a splňují technologické podmínky kladené státní památkovou péčí. Využití průmyslově vyráběných čistících past není zcela vhodné z důvodu chemických vlastností těchto čistících materiálů, které pracují na bázi leptání kamenného materiálu. Pasty tak sice dosahují výborných čistících vlastností, zároveň však dochází k úbytku originální hmoty a tvarosloví kamenného materiálu. Provedení vzorků a zkoušek čištění je nutné z hlediska nalezení optimálního řešení pro uchování uměleckořemeslných a historických kvalit restaurované kulturní památky do budoucna, a stejně tak její celkové vizuální podoby. Kombinace několika druhů čištění je požadována z důvodu nalezení ideálního způsobu těchto prací, které budou šetrné ke kulturní památce a zároveň ji v dostatečné míře zbaví nežádoucích nepropustných filmů a krust.

K podmínce č. 2 – Odstranění nevhodných starých tmelů a doplňků je nutné k zamezení koroze originálního kamenného materiálu. Nevhodně zvolený tmel (struktura, zrnitost, barevnost...) při své postupné degradaci a stárnutí poškozuje a znehodnocuje památku. Dochází jednak k rozdílným barevným strukturám na originálu a doplňku, nevhodně zvolené složení starých tmelů může působit úbytek originální hmoty při postupné degradaci a zároveň do těchto doplňků může migrovat větší množství hydroskopických solí, které poté atakují také originál.

K podmínce č. 3 – Historické kramle a kovové spojiný užitý na památce a vykazující pouze povrchové poškození vlivem korozních produktů, je vhodné na památce ponechat. Kvalitní uhlíková ocel vykazuje vlastnosti, na základě kterých se lze domnívat, že je možné historické kramle ponechat po patřičném ošetření na původním místě, tím prodloužit jejich životnost se zachováním autentického materiálu jako dokladu kovářského řemesla dob minulých. Naopak kramle a kovové spojiný ve zhoršeném stavu či nedochované je žádoucí vyhotovit nově, přičemž u skrytých kovových spojin je žádoucí je provést z nekorodujícího materiálu (nerez), který podstatně prodlouží jejich životnost a funkčnost. Z hlediska estetické jednoty historických a nově vyrobených kramlí je vyžadován ruční způsob opracování, který zajistí jejich obdobný vizuální charakter.

K podmínce č. 4 – Požadavek na zachování historických povrchových úprav vyplývá z nutnosti zachování hodnotných vrstev dokládajících kontinuitu vývoje podoby a prezentace předmětných kamenosochařských děl či jejich prvků. Barevné povrchové úpravy, které se v některých partiích pomníků očividně nacházejí, jsou nositelkami informací o vývoji a podobě památky v čase. Jejich maximální uchování vyjadřuje úctu k památce, která je díky dochované historické substanci autentickým objektem, pro nějž je státem chráněná jako kulturní památka. Souvrství povrchových úprav je mimo jiné nutno považovat za bohaté pole informací pro další restaurátorské a jiné odborné průzkumy související s poznáním historické podoby památky. Ztráta takovýchto vrstev, které očividně nemají žádný negativní vliv na kamenný materiál pod nimi, je v tomto případě neopodstatněná a neobhajitelná.

K podmínce č. 5 – Zachování a respektování originálního plastického tvarosloví je požadováno z nutnosti zachování autenticity díla, jeho uměleckořemeslných a historických hodnot, stejně jako originálního projevu autora. Provedení plastického doplnění v minerálních materiálech za výše uvedených podmínek je vyžadováno z důvodu nalezení ideálního materiálového složení, které nebude negativně narušovat kulturní památku a prodlouží její životnost. Vápenocementové malty jsou ideální kombinací dlouhotrvajících vlastností jak pro spáru, tak i pro okolní kámen. Mírné množství cementu sehrává pozitivní roli při správném tuhnutí a tvrdnutí vápenné malty, kdy přispívá k lepší hydrataci směsi a umožňuje její kvalitnější karbonataci v průběhu tzv. zrání malty.

V případě překročení doporučeného množství cementu ve vápenné nastavované maltě však dochází k obratu a cement zde slouží jako prvek přispívající k urychlení degradace omítek, především v podmínkách, kdy jsou tyto vystaveny zvýšené vlhkosti.

K podmínce č. 6 – Požadavek scelujících barevných retuší v lokální míře je vyžadován z důvodu uchování maximálního množství originálního materiálu včetně jeho barevného dochování. Je zcela zásadní respektovat autentické plochy a lokální barevné retuše přizpůsobit dochovanému stavu a barevně retušovat pouze nové doplňky. Jakákoli vrstva nanášená na originální hmotu, byť v omezené míře, uzavírá svrchní paropropustnou vrstvu, potlačuje dochovanou barevnost a patinu stáří a vytváří nežádoucí optický efekt. Zároveň dochází ke změně barevnosti originálního materiálu. Požadavkem státní památkové péče je uchování uměleckořemeslných hodnot a autenticity materiálu v jeho dochovaném stádiu životnosti. Barevné retuše se vždy musí přizpůsobit dochovanému originálu, nelze akceptovat postupy, kdy slouží barevné retuše k usnadnění restaurátorských postupů na úkor kvality prací a podmínce na uchování co nejvyššího množství autentického materiálu.

K podmínce č. 7 – Provedení závěrečné hydrofobizace jen v lokální míře je vhodné z hlediska umožnění přirozeného odpařování vlhkosti z kamene na neošetřených plochách. Využití takové hydrofobizace, která po nanesení a následném proschnutí nezmění barevnost kamenného materiálu, je zcela žádoucí z důvodu uchování kamenného materiálu v jeho historické barevné podobě. Případná barevná změna by také narušila celkovou optickou a pohledovou celistvost kulturní památky v partiích ošetřených hydrofobizací a v partiích bez hydrofobizace. Požadavek na lokální hydrofobizaci zejména v rizikem ohrožených partiích zvýšeného zavlhávání či zasolení je nutná z důvodu vyskytující se problematiky zasolení, v jejichž partiích je hydrofobizační roztok nežádoucí, způsobující postupnou destrukci kamene.

K podmínce č. 8 – Nezámrzná hloubka základu zamezí jeho případným posunům a výkyvům vlivem klimatických změn v průběhu roku, které by měly na památku nežádoucí vlivy. Nový základ představuje nesourodý novodobý prvek, který plní čistě technickou ochrannou funkci. Jeho prezentováním by došlo k poškození estetických, výtvarných a uměleckořemeslných kvalit, na základě kterých je dílo evidováno jako kulturní památka. Je zcela vhodné, aby byl tento základ, druhotný doplněk zajišťující prodloužení životnosti památky, zakryt, aby nerušil pohled na památku.

K podmínce č. 9 – Současná originální mramorová deska v čele podstavce je poškozená lokálním popraskáním kamene v ploše a menším úbytkem plochy desky v pravém horním rohu. Jedná se o defekty, které nesnižují čitelnost desky s nápisem, ani nezpůsobují vážné estetické či technické vady. Jsme proto názoru, že adekvátnější je v této věci postupovat způsobem záchrany a obnovy originální desky, nežli přistoupit k jejímu nahrazení kopií. Deska by měla být citlivě očištěna, odstraněn starý nevhodný doplněk, provedena injektáž či slepení a nové doplnění chybějící plochy vhodným typem tmelu. Z hlediska hodnot stáří a estetiky prezentace je rovněž vhodné prezentovat na památce originální desku i s prorýsováním tenkých trhlin, které jí dodávají jednoznačný punc historicity a stáří. Pro navrhované doplnění nové desky s nápisem v zadní straně podstavce zatím neexistuje žádný historický podklad, jež by podobu desky zachycoval. Z toho důvodu vnímáme její doplnění jako problematické. Navržená verze doplnění prázdné desky bez textu by znamenala odstranění torza desky originální se zbytkem nápisu z památky. V tomto ohledu se z důvodu dlouholeté absence tohoto prvku, a z důvodu chybějících informací o jeho dřívější podobě, kloníme k formě prezentace originálního torza desky, které je možno optimálním konzervačním zásahem zajistit a prodloužit jeho životnost na památce. Za současného stavu poznání podoby prvku (bez informací o původní podobě desky a nápisu) zůstane prezentován na památce v zažité podobě, a v případě budoucího nálezů informací dokládajících jeho podobu, bude ponechána možnost k provedení jeho rekonstrukce.

K podmínce č. 10 – Doplnění podkladů definujících přesněji přístupy provedení repliky kovářského prvku lucerny z odst. 7, § 14, zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, dále z odst. 3, § 10, Vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Bez dostatečně připravených podkladů, jež navrhuje restaurátorské a obnovovací

zásahy pro finální realizaci, nemůže odborný orgán státní památkové péče zodpovědně posoudit jejich přípustnost.

K podmínce č. 11 – Současné chybějící krytky spojovacích šroubů na nápisových deskách, či jejich naprosto nevhodné plastové náhražky, předložený záměr obnovy vůbec neřeší. Přístup k jejich obnově je proto stanoven v této podmínce. Současný stav těchto prvků nelze ponechat bez povšimnutí. Nyní prvky esteticky i materiálově narušují a znehodnocují historickou podobu nápisových desek, jako neoddělitelných prvků památkově chráněných pomníků. Realizací nových kovových spojovacích prvků, podle dochovaných původních, budou památky vhodně rehabilitovány, s využitím tradičních detailů a technického provedení, které bude korespondovat s jejich historickým vzezřením. Jedině tak je možné kulturní památce prostřednictvím těchto detailů navrátit její hodnověrnou podobu, funkčnost i estetické hodnoty.

K podmínce č. 12 – Odborný dohled a vykonávaný dozor má oporu v zákoně č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, zejména v § 29 a 32, kde je stanoven odborný dohled odborné organizace státní památkové péče a vykonávaný dozor orgánu státní památkové péče. Zároveň plyne z povahy věci, že případné dílčí usměrnění – upřesnění, může být uplatněno pouze v přítomnosti dotčených stran. Kontrolní dny a konzultace lze považovat za jeden ze základních mechanismů účinného dohledu všech složek státní památkové péče ve smyslu platné legislativy.

K podmínce č. 13 – Požadavek na odevzdání závěrečné restaurátorské zprávy odborné organizaci státní památkové péče má oporu v §14 odst. 9 výše uvedeného zákona a vychází z ust. §10 odst. 3 písm. c) Vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči. Dokumentační povinnost rovněž plyne ze zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., zejména z § 10 Vyhlášky 66/1988 Sb., žádoucí je zcela průkazná dokumentace, kupříkladu dle Metodického listu NPÚ – *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv* č. 4/2006. Restaurátorská zpráva je totiž svou povahou historickým pramenem k památce (dílu) před restaurátorským zákrokem a sumarizuje provedené práce včetně záznamu použitých technologií.

Správní orgán po posouzení všech podkladů a zjištění ve výše uvedené věci došel k závěru, který je obsažen ve výrokové části tohoto závazného stanoviska. Při posuzování se řídil platnými právními předpisy a nařízeními (zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; Vyhláška č. 66/1988 Sb. ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb.; zákon č. 500/2004 Sb., správní řád) jakož i Listinou základních práv a svobod (čl. 35, odst. 3: „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“), která je součástí Ústavy České republiky.

UPOZORNĚNÍ

Upozorňujeme, že předmětné práce budou prováděny na **území s archeologickými nálezy**. Z této skutečnosti vyplývají pro stavebníka (investora) následující povinnosti dané zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů:

§ 22 odst. 2 cit. zákona: „*Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum. Je-li stavebníkem právnická osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum. Obdobně se postupuje, má-li se na takovém území provádět jiná činnost, kterou by mohlo být ohroženo provádění archeologických výzkumů.*“

§ 23 odst. 2 cit. zákona: „*O archeologickém nálezu, který nebyl učiněn při provádění archeologických výzkumů, musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k archeologickému nálezu*

došlo. Oznámení o archeologickém nálezu je povinen učinit nálezce nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž došlo k archeologickému nálezu, a to nejpozději druhého dne po archeologickém nálezu nebo potom, kdy se o archeologickém nálezu dověděl.“

Dále upozorňujeme, že v této věci ukládá povinnosti rovněž zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Tento v § 176 odst. 1 mj. uvádí:

„Dojde-li při postupu podle tohoto zákona nebo v souvislosti s tím k nepředvídaným nálezům kulturně cenných předmětů, detailů stavby nebo chráněných částí přírody anebo k archeologickým nálezům, je stavebník povinen neprodleně oznámit nález stavebnímu úřadu a orgánu státní památkové péče nebo orgánu ochrany přírody a zároveň učinit opatření nezbytná k tomu, aby nález nebyl poškozen nebo zničen a práce v místě nálezu přerušit.“

Na základě uvedeného upozorňujeme na Povinnost stavebníka učinit oznámení Archeologickému ústavu AV ČR a dle dosavadní praxe doporučujeme nejméně 10 pracovních dní předem písemně oznámit zahájení zemních a stavebních prací organizaci oprávněné k provádění archeologických výzkumů na daném území.

POUČENÍ O ODVOLÁNÍ

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podle ustanovení § 81 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, podat odvolání do 15-ti dnů ode dne oznámení ke Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje, odboru regionálního rozvoje, grantů a dotací, oddělení kultury a památkové péče, a to prostřednictvím Městského úřadu Nový Bydžov, oddělení státní památkové péče. Odvolání má odkladný účinek.

Podle § 82 odst. 1 správního řádu se lze odvolat proti výrokové části rozhodnutí či jednotlivým výrokům. Odvolání proti odůvodnění rozhodnutí je nepřípustné.

Podle § 82 odst. 2 správního řádu musí z odvolání být patrné, kdo je činí, a které věci se týká. Odvolání se podává s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal správnímu orgánu a aby každý účastník řízení dostal jeden stejnopis.

Obdrží /účastníci řízení/ :

Královéhradecký kraj, Odbor organizační a právní, Pivovarské náměstí č.p.1245, 50003 Hradec Králové 3

Ing. Jan Rejthárek
vedoucí odboru výstavby a ŽP

Na vědomí:

Národní památkový ústav ÚOP Josefov, Okružní 418, Jaroměř 3 - Josefov, 55102 Jaroměř 3